

**“ Hvis jeg falder over bord
skærer jeg bare mine vaders i stykker
med min lommekniv”
... og andre søforklaringer**

En kvalitativ undersøgelse af fritidsfiskers og lystsejlers brug af redningsvest

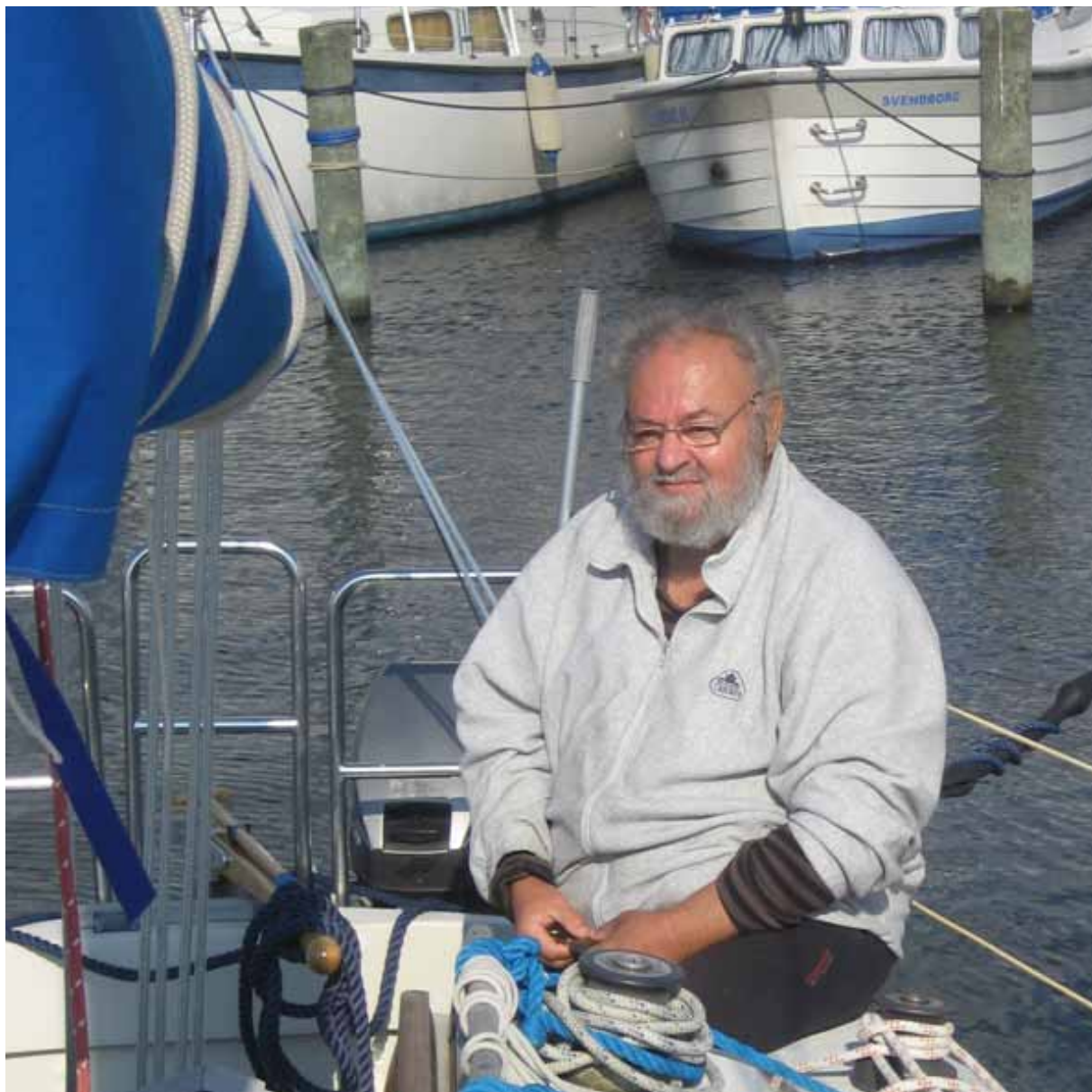
Cand. Scient. Anth. Mette Kristensen
PERCEPTOR for TRYGFONDEN

INDHOLDSFORTEGNELSE

Forord	3
Resumé af rapportens resultater	4
1. INTRODUKTION	5
Baggrund	5
Formål	5
Om undersøgelsen og dens problemfelt	5
Rapportens opbygning og begrebsafklaring	6
2. FRITIDSFISKERE	8
Hvem, hvor og hvordan?	8
Fritid – at have noget meningsfuldt at tage sig til	8
Risikoen for at komme galt af sted	9
Vejrforhold og redningsvest	11
Forholdsregler – at imødegå uheldige hændelser og i værste fald drukneulykker	13
Legitimering af egen praksis	14
Ansvar og ændring af vaner	15
3. LYSTSEJLERE	18
Hvem, hvor og hvordan?	18
Fritid – at være afhængig af naturens luner	18
Risiko for at komme galt af sted – og i værste fald drukne	20
Vejrforhold og redningsvest	22
Sikkerhedsforanstaltninger og egne kundskaber	24
Ansvar og ændring af vaner	25
4. KONKLUSION – FORSKELLE OG LIGHEDER MELLEML DE TO INFORMANTGRUPPER	27
5. METODE	29
Interview og udvælgelse af interviewpersoner	29
Deltagerobservation	30
6. BILAG	32
7. LITTERATURLISTE	34

Forord

Tak til alle fritidsfiskere og lystsejlere der med stor entusiasme stillede sig til rådighed for denne undersøgelse og uden hvem det ikke havde været muligt at skrive denne rapport.

Resumé af rapportens resultater

Rapporten viser at der er stor forskel på om og i så tilfælde hvornår, fritidsfiskerne bruger redningsvest og datamaterialet viser, at det kun er enkelte fritidsfiskere, der konsekvent bruger redningsvest når de tager på havet/fjorden eller befinder sig ved havnen eller kysten. I analysen bliver det tydeligt at fritidsfiskerne argumenterer for at praktiske foranstaltninger, dvs. de forholdsregler de iværksætter i forbindelse med fiskeriet, forebygger og i bedste fald forhindrer ulykker. Rationalerne bag fritidsfiskernes manglende brug af redningsvest handler om de praktiske foranstaltninger de har iværksat for at forhindre uheldige hændelser. Fritidsfiskerne kender til mange historier om druknede fritidsfiskere. Fritidsfiskerne er generelt meget bevidste om risikoen ved deres hobby og i deres argumentation for hvorfor de handler som de gør, kommer der mangeartede og specifikke forklaringer og antagelser om risiko og sikkerhed. I fortællinger om andres uheldige ulykker legitimerer fritidsfiskerne deres egne handlinger og forståelse af, hvad det vil sige at udvise ansvarlighed med henblik på at forebygge uheldige episoder. Nogle af fritidsfiskernes familier/koner/kæresten er bekymrede for risikoen for uheld og i den forbindelse har de pålagt fritidsfiskeren at bruge redningsvest. Endvidere er der et par enkelte fritidsfiskere der har valgt at fiske sammen med en anden, idet det giver dem en oplevelse af tryghed samt gør det nemmere at fiske, idet de er to om opgaverne.

Rapporten viser, at hovedparten af lystsejlerne udelukkende bruger redningsvest i bestemte situationer og at kun én enkelt person konsekvent bruger redningsvest. Begrundelser for den manglende brug af redningsvest relaterer sig til en forståelse af, at lystsejlerne har en særlig kvalificeret erfaring der gør dem i stand til løbende at vurdere situationen og derfor ved, hvornår der er tale om risikofyldt vejr, som det er uhensigtsmæssigt at sejle i, eller når andre forhold i situationen kræver at de tager redningsvest på. Lystsejlerne underbygger og legitimerer denne forståelse af egen kvalificerede erfaring gennem kommentarer til andre lystsejleres manglende kendskab til sejlsportens komplicerede og krævende betingelser. Da en større del af lystsejlerne sejler sammen med deres familie er valget om at bruge eller ikke at bruge redningsvest ikke et spørgsmål om at blive pålagt dette, da det handler om hvilke normer der gør sig gældende i den enkelte familie. For lystsejlerne er planlægning af sejladserne og de vejrmæssige udfordringer et omdrejningspunkt i deres beretninger om livet som lystsejler. Bevidstheden om risikoen for uheld fremstår mindre tilstedeværende hos lystsejlerne, hvilket måske kan skyldes færre erfaringer og fortællinger om drukneulykker og skal også ses i sammenhæng med lystsejlernes forståelse af at de i højere grad en fritidsfiskerne mener at de kan takle de udfordringer/uheld som de eventuelt kan komme ud for.

En gennemgående fællesnævner for de to grupper er ansvaret for de personer eller gæster som de tager med ud og sejle. Både fritidsfiskere og lystsejlere fremhæver at de føler et stort ansvar som skipper og fører af båden eller jollen. De er enige om at de altid sørger for at gæster og i særdeleshed børn bærer redningsvest, når de er på båden/jollen. Hvorvidt bevidstheden om dette ansvar relaterer sig til et lovgivningsmæssige forhold eller værdibaserede holdninger vedrørende ansvar for andre menneskers liv eller er forbundet til god sømandsskik afdækker rapporten dog ikke.

1. INTRODUKTION

Denne rapport handler om fritidsfiskere og lystfiskeres forståelse af sikkerhed på havet.

Mere konkret belyser rapporten, hvilke barrierer og rationaler der ligger til grund for fritidsfiskere og lystsejleres manglende anvendelsen af redningsvest. Rapporten belyser informanternes forståelse af risiko i forbindelse med færdsel på havet og ved havne samt hvilke forholdsregler og begrundelser der ligger til grund for deres valg om at bruge eller ikke at bruge redningsvest¹.

Baggrund

I foråret 2011 iværksatte Beredskabsforbundet med støtte fra Trygfonden en kampagne der skulle dæmme op for drukneulykker på havet gennem opfordring til brug af redningsvest. Kampagnen "Red morfar" & "Husk vesten" var målrettet mænd, fritidsfiskere og lystsejlere over 50 år og var udarbejdet af mediefirmaet PERCEPTOR. Beredskabsforbundet, Trygfonden og Søsportens Sikkerhedsråd har efterfølgende besluttet at videreføre kampagnen og har i forlængelse heraf valgt at der skal udføres en antropologisk analyse af målgruppen. Undersøgelsen skal danne baggrund for en ny landsdækkende kampagne målrettet fritidsfiskere og lystsejlere. Kampagnens formål er, gennem målrettede kampagner, at få målgruppen til at bruge redningsvest når de færdes ved havne og på havet.

Formål

Det overordnede formål med rapporten er at afdække hvilke kulturelle værdier samt praktiske og sociale forhold der gør sig gældende for fritidsfiskers og lystsejlers forståelse af sikkerhed på havet. Undersøgelsens hensigt er at afdække målgruppens adfærd og holdninger til brugen af redningsvest. Gennem analyse af de kvalitative interviews og observationer foretaget blandt informanterne er det rapportens hensigt at få et nuanceret billede af informanternes bevæggrunde for at handle som de gør.

Om undersøgelsen og dens problemfelt

Den kvalitative undersøgelse er baseret på en åben og afsøgende tilgang med udgangspunkt i et kulturanalytisk perspektiv, hvis primære metode er feltarbejde. I denne kulturanalytiske tilgang forstås kultur som et kollektivt fænomen, idet kulturen danner grundlag for samspillet mellem grupper af mennesker, der færdes i det samme sociale felt. Enhver kultur rummer uskrevne regler og koder for social adfærd og disse kollektive forståelser skabes og ændres i samspillet mellem mennesker (Haastrup, Rübow, Tjørnhøj-Thomsen 2011). Den kulturanalytiske tilgang giver mulighed for at afdække hvilke tanker og handlemønstre der gør sig gældende i gruppen af informanter.

Undersøgelsens datamateriale er indsamlet gennem deltagerobservation og kvalitative interview på de lokaliteter, hvor fritidsfiskere og lystsejlere befinder sig. Feltarbejdets mange lokaliteter, altså at deltagerobservation er fortaget på 11 forskellige steder rundt om i landet – betyder at den nære sociale kontekst som informanterne referer til, ikke er den samme. Med kontekst forstås geografiske samt sociale og kulturelle forhold. Når den enkelte kontekst har en særlig analytisk betydning vil dette fremgå undervejs i rapporten. Rapportens styrke er at den giver et indgående indblik i enkelte fritidssejlere og lystsejleres specifikke erfaringer og forståelse af sikkerhed på havet.

¹ Rapporten viser hvilke forståelser og handlinger der ligger til grund for målgruppens valg om at bruge eller ikke at bruge redningsvest i forbindelse med deres færden på og ved vandet.

Rapportens opbygning og begrebsafklaring

Rapporten er inddelt i seks kapitler, hvoraf det første er introduktion. Det andet kapitel handler om fritidsfisker og belyser hvilke forestillinger de gør sig om risikoen for at komme galt af sted og i værste fald drukne i forbindelse med deres fiskeri. Det vises hvilke rationaler og deraf følgende forholdsregler fritidsfiskerne opstiller som begrundelse for om og hvornår de bruger redningsvest. Det tredje kapitel handler om lystsejlers forestillinger og erfaringer om risikofyldt færdsel på havet og ved havne. Det vises hvilke antagelser og deraf følgende forståelser, der ligger til grund for, i hvilke situationer de vælger at bruge redningsvest. I det fjerde kapitel præsenteres konklusionen gennem en sammenstilling af de to analyser af henholdsvis fritidsfiskere og lystsejlere. Det vises hvilke ligheder og forskelle der er mellem de to gruppers praksis og forståelser når det gælder anvendelsen af redningsvest, ansvar over for pårørende/venner samt forståelser af sandsynligheden for at et uheld kan ske for dem. I femte og sidste kapitel beskrives undersøgelsens metode og overvejelser i den forbindelse.'

Her følger definition og anvendelse af ord og begreber der indgår i rapporten. Hvis typen af redningsvest har betydning, nævnes den enkelte type men generelt anvendes ordet redningsvest som en samlet betegnelse for de forskellige typer af rednings- og svømmeveste som fritidsfiskere og lystsejlere anvender. Begrebet fritidsfiskere bruges som fælles betegnelse for informanter der fisker, hvad enten det foregår med garn eller fiskestang. Begrebet lystsejler bruges uanset hvilke bådtype informanterne har og graden af hvor meget den enkelte sejler og/eller deltager i kapsejlad.

Definition af uheld:

Når noget ikke gå som planlagt, eller skaber problemer.

Definition af ulykke:

Når der sker et uheld som i værste fald kan hvad døden til følge.

“ *Man ved godt når det blæser for meget [...] – så kommer vesten også på, hvis det blæser og vipper for meget. Der er aldrig nogen der er faldet over bord fra min båd ...*

“ *... Jeg går altid krumbøjet ind over båden, altid bøjet, og jeg er super rutineret, så jeg vil altid gå sådan, at hvis jeg faldt, så vil jeg altid falde ind på båden, jeg vil aldrig falde ud af båden, det kan ikke ske fordi jeg går krumbøjet rundt, jeg går altid ludende, og på fordækket befinder jeg mig altid på knæ eller siddende på enden.*

2. FRITIDSFISKERE

Hvem, hvor og hvordan?

Alle 10 fritidsfiskere i undersøgelsen er mænd og aldersspredning er fra 57 til 73 år. Hovedparten af informanterne er pensionerede, dog er to personer arbejdsløse, mens to andre er på efterløn. Alle informanterne har fisket det meste af deres liv, dog mere eller mindre i nogle perioder. Enkelte af dem fisker hele året rundt, men for hovedparten gælder, at de tager deres båd på land i vinterhalvåret. I vintermånederne tager enkelte af dem på arrangerede betalingsfisketure. Alle på nær én fritidsfisker, fisker med garn. Hvis vejr og omstændighed er til det, fisker flere af dem også med fiskestang, dog forudsat at de har andre med på båden. De fritidsfiskere der har deres jolle liggende på svaj bruger for det meste vaders når de skal bevæge sig fra land ud til deres jolle.

Alle informanterne har mange års erfaringer som fritidsfiskere og har udviklet særlige vaner og måder at fiske på, hvilket ifølge flere af dem er en af årsagerne til, at de ikke tager ud og fisker sammen. Hovedparten af fritidsfiskerne fisker fortrinsvis alene og grunden hertil forklares med lovgivningsmæssige forhold. De restriktioner der eksempelvis følger med ejerskabet af et fisketegn, indebærer krav om at den enkelte fritidsfisker skal være til stede i båden, når egne garn sættes samt tages op. Dog tager enkelte af fritidsfiskerne ud sammen og begrundelsen herfor er ønsket om at være to til at klare de fysiske udfordringer, f.eks. når der skal trækkes garn indenbords samt ved andre praktiske gøremål, hvor det kan være en fordel af være to. Blandt dem der har valgt at fiske sammen, er erfaringer om begrænset fysisk styrke og lettere utryghed ved at være alene en årsag der tilsyneladende ligger til grund for valget om at være to, samt begrundelser om at den anden båd er mere sikker og bedre at sejle i end egen båd og i tilfælde af at der skulle ske noget, vil der være en anden person der kan hjælpe i situationen.

Alt efter lokalitet mødes fritidsfiskerne ved strandkanten, på kajen eller i klubhuset. I fire ud af de syv steder, hvor fritidsfiskerne hører til, er der et klubhus, hvor de kan mødes. Der er forskel på, hvor meget de forskellige fritidsfiskere tager del i det sociale liv, samt hvor meget social aktivitet og samvær der er de respektive steder, hvor fritidsfiskerne har deres både/joller liggende.

Når fritidsfiskerne sejler ud for at fiske, hvad enten det er for at sætte garn eller fiske med fiskestang tager turen til bestemmelsesstedet som hovedregel maksimum 20 minutter.

For yderligere information om gruppen af fritidsfiskere, se bilag side 33.

Fritid – at have noget meningsfuldt at tage sig til

Mange af fritidsfiskerne giver udtryk for at det at være på havet giver dem ro og de nyder at kunne iagttage de forandringer, der sker med vejret undervejs på fisketuren. Flere beskriver hvordan fiskeriet giver dem ro og glæde når de eksempelvis oplever havblik, solopgang, dyr der bevæger sig på land eller i vand. Ib fortæller, hvordan det opleves at være på havet en tidlig morgen.

Han siger:

“ ... så kunne jeg se over på marken og der kunne jeg måske se nogle råddyr, sådan en tidlig morgen – det er helse. Roen ja, det er jo det. Der er ikke noget der generer en. Det er fuldstændig stille og du er kun dig selv og dine tanker. Fritidsfisker, Ib

En anden fritidsfisker siger at fiskeriet giver ham en følelse af tilfredshed. Det, at komme hjem med friskfanget fisk, taler til et ur menneskeligt instinkt i ham. Han siger: "når jeg fisker kommer den gamle stenaldermand op i mig". Flere af informanterne fremhæver at der selvfølgelig er en glæde forbundet med at kunne fremvise sin fangst. For Eigil som også går på jagt, er det at være i naturen og følge med i dyrenes liv en afgørende faktor i hans interesse for fiskeri og jagt. Naturen giver ham oplevelser som det ikke er muligt at få andre steder og han får mulighed for at koble af fra andre krævende ting i hans dagligdag. En anden fritidsfisker Gert siger, at fiskeriet for ham også handler om at have noget at tage sig til i sin pensionisttilværelse. Dette forhold gør sig gældende for mange af informanterne, da de befinder sig i en situation, hvor de ikke længere er forpligtede i forhold til et fast arbejde. I kraft af fritidsfiskeriet har de noget at stå op til og deres dag får struktur i forhold til de praktiske og sociale gøremål, der er i forbindelse med fritidsfiskeriet. For nogle fritidsfiskere, dem der har sagt ja til at være med i et DTU projekt, er fritidsfiskeriet også forbundet med forpligtelse idet de har sagt ja til at fiske et bestemt antal gange om måneden .

Gert nyder at være på havet fordi han under sejlturene få mulighed for at iagttage de vejræssige forandringer. Eksempelvis er Gert fascineret af de pludselige skift der sker i bølgernes karakter. For Gert har fritidsfiskeriet stor betydning i hans liv, og han understreger at han faktisk ikke ved hvad han skulle foretage sig, hvis ikke han havde fiskeriet. Han afslutter sætningen med ordene: "jo det betyder rigtig meget". At det forholder sig således for mange af fritidsfiskerne kommer også til udtryk i Jespers beskrivelse af, at fiskeriet holder ham i gang. Bo fremhæver at det sociale liv på havnen og samværet med de andre i fritidsfiskerklubben er noget han sætter stor pris på. Peter der primært fisker med stang i Øresund siger:

" Jeg kan godt lide den hygge der er ved at fiske. Det er hyggeligt at sejle, hvis det er godt vejr, hvis det blæser så er det ikke så sjovt, så sejler man jo ind igen. Når det er helt stille så er det skønt og sidde og fiske der, som regel med en kold øl i hånden, det kan jeg rigtig godt lide. Fritidsfisker, Peter

En anden fritidsfisker siger:

" Hvis jeg er i dårligt humør, så bliver jeg i godt humør hvis jeg tager her ud, det gør man altså. Det er den ro og der kan også sommetider være spænding på, hvor meget man fanger. Jeg kan godt komme herud og sådan være lidt tung i hovedet og det er jeg sgu ikke når jeg kommer ind. Fritidsfisker, Henrik

Frihed er endvidere et begreb flere af informanterne bruger når de taler om hvad de får ud af at fiske. Frihed skal i denne sammenhæng forstås som muligheden for at kunne foretage sig det man godt kan lide.

Som det fremgår af ovenstående udgør fritidsfiskeriet en betydningsfuld del af informanternes liv og fælles for dem er oplevelser af at fiskeriet beriger dem, uanset om det er nydelsen ved at fange fiskene, være i naturen eller være del af et fællesskab med andre fritidsfiskere

Risikoen for at komme galt af sted

I det følgende uddrag fortæller Tage, hvad der skete da han for nylig væltede mens han stod i vaders på ca. 60 centimeters dybt vand og var ved at gøre båden klar til dagens fisketur. Tage siger:

“ Ja, den sprang jo op [motoren], og jeg var helt nede under vandet, lige pludselig så stod man op og lige pludselig så lå man ned, og fik en pladask hen over skinnebenet [...] men der gik ikke hul på hverken vaders eller huden. Jeg blev helt fyldt med vand inde i vaderserne – helt her op til. Jeg var helt ned og ligge og så motoren, og så båden [...] De ved det alle sammen hernede – det skal de ikke gøre. Sørg for at den står i frigear. Jeg ved ikke hvad der var sket hvis ikke de [to personer der kom Tage til undsætning] havde været her. Men jeg skulle nok selv [...] været kommet i land altså, men at få stoppet motoren det var straks værre. Den lå jo bare og drønedede rundt i en ring. Men kan du ikke se, hvis den var kørt hen over kroppen på mig, og så er det sådan noget med det der skete som ikke burde ske, fordi hvis den står i gear, så må du ikke hive i snoren, så den må have stået sådan lige på kanten, der i frigear og så lige i det øjeblik den lige pludselig kom i gang så valgt den så at hoppe i gear. Så lå jeg bare der – så jeg kom ikke ud og sejle den dag, jeg kørte hjem [...] nej det var slet ikke spor sjovt, det var det altså ikke. Det kunne have gået grueligt galt. Tage, fritidsfisker

For Tage var denne hændelse uforudsigelige og han havde på ingen måde forstillet sig at noget sådan kunne ske. I Tages optik kan hændelsen hverken tilskrives dumdristighed, ubetænksomhed eller andre forhold som han havde glemt at tage højde for, inden han gik i gang med opgaven. Det var simpelthen er uheldig hændelse det ikke var muligt at ræsonere sig frem til. Denne hændelse fik et positivt udfald da Tage hurtigt fik hovedet over vandet igen grundet den oppustelige redningsvest han bar, samt det forhold at en fritidsfisker, der netop befandt sig på land, sprang i vandet, fik slukket motoren og hjulpet Tage på land. Hvorvidt denne hændelse kunne have haft et andet udfald har strejft Tage. Det centrale i denne sammenhæng er at uheld ofte er vanskelige at forudse og opleves som en uforudsigelig hændelse for dem der erfarer det². Episoden gav Tage en forskrækkelse og mindede ham om at det kunne være gået galt.

Viggo har gennem et langt liv som både professionel fisker og fritidsfisker oplevet ulykker. Han er dog ikke selv er kommet til skade, men han ved, at i sådanne situationer går alting så stærkt at man ikke kan nå at agere i selve situationen. Viggo siger, at hvis han mod al forventning skulle falde over bord har han ingen forhåbninger om at der kommer nogen og redder ham. Viggo tror ikke at han selv vil være i stand til hverken at redde sig i land eller op på båden igen og i så tilfælde af at han falder udenbords eller kæntrer, håber han på at han vil lide en hurtig druknedød. Viggo har en klar holdning om at hvis uheldet sker – så sker det. Han mener heller ikke, at han hverken kan og skal forsikrer sig mod alt. Selvom de andre fritidsfiskere på havnen siger, at de holder øje med hinanden og vil reagere hvis der sker noget, så tror Viggo ikke på at de andre fritidsfiskere vil være i stand til at komme ham til undsætning. Bo, der fisker i fjord et andet sted i landet, tror det vil være muligt at få kontakt med de andre fritidsfiskere fra havnen, hvis han eksempelvis skulle få motorstop, mens han er på fjorden. Forestillingen om at de andre fritidsfiskere kan og vil komme ham til undsætning, hvis det bliver nødvendigt, giver Bo en oplevelse af tryghed og han har en forhåbning om at et uheld vil kunne få et positivt udfald. Med reference til to uheld inden for de sidste 10 år på havnen tror Bo godt at det ville kunne ske for ham, dvs. at han på en eller anden måde kunne komme til at gøre noget der eksempelvis kunne føre til, at han falder over bord, når han er på fisketur eller befinder sig i havnen. Ofte fisker Bo med tre andre og når de er sammen i båden er der ingen af dem der bærer redningsvest. Bo har en klar forventning om de vil kunne redde hinanden op på båden igen.

2 Tage oplever ikke at han kunne have gjort noget anderledes og er lettet over det positive udfald hændelsen fik.

Bo fortæller, at en fritidsfisker for nogle år siden druknede da han faldt i vandet med vaders på i havnebassinet.

Peter der har fisket fra sin båd i snart 30 år har aldrig været ude for uheld eller kritiske situationer og har svært ved at forstille sig at han eksempelvis ville kunne falde over bord. Dog fremhæver han, at et sandsynligt uheldsscenario vil være at blive sejlet ned. Hvorvidt han ville komme helskindet ud af en sådanne situation, har han ikke gjort sig nogen overvejelser om. Derimod har en anden fritidssejler Gustav som ung soldat i Marinen oplevet, hvad det vil sige at hænge i armene ned langs skibssiden. Han blev dog reddet tilbage på skibets dæk og ved at risikoen for ulykker er til stede når man befinder sig på havet. Dog ser han sin hobby som fritidsfisker som langt mindre risikofyldt sammenlignet med tiden i Marinen³.

I dette afsnitte er det blevet tydeligt at informanterne ved og har erfaring for, at der kan forekomme ulykker i forbindelse med fritidsfiskeriet. De er klar over at deres hobby indebærer en risiko for at de kan kæntre eller på anden måde falde over bord mens de er på fisketur og i værste fald komme ud for en drukneulykke. Det er dog ikke alle fritidsfiskere der tror at en ulykke vil kunne ske for dem, og hvis det mod al forventning skulle ske, har de forskellige opfattelser af, hvorvidt de vil eller kan redde sig ud af situationen.

Vejrforhold og redningsvest

I dette afsnit vises hvilke forhold der er afgørende for om fritidsfiskerne bruger redningsvest eller ej, når de befinder sig ved eller på vandet, samt hvilke argumenter de har herfor. Endvidere vises at vurderinger af vejrforholdene er afgørende for om fritidsfiskerne overhovedet tager på havet/fjorden.

Fritidsfiskerne foretager som regel en vurdering af vind og vejr forhold, og en stor del af dem hører altid vejrudsigten inden de tager ud og fiske. Alle informanterne fremhæver at de bliver på land, hvis de synes at de blæser for meget. Hvad det vil sige at blæse for meget fremgår ikke, men et par stykker taler om 5 til 6 sekundmeter. Her følger nogle af argumenterne for hvornår fritidsfiskerne bruger redningsvest.

Flere af de fritidsfiskere, der ikke bruger redningsvest eller kun bruger redningsvest i særlige situationer, giver udtryk for at redningsvesten er til besvær. Garnet kan nemt sidde fast i spændet på vesten, redningsvesten begrænser bevægelsesfriheden, redningsvesten gør det vanskeligt at tømme ruserne, og ikke mindst er kraven på vesten generende. De argumenter, som de fremfører, handler om den gamle type redningsvest. En del af disse informanter har ikke prøvet den nye oppustelige redningsvest og har derfor ikke meninger og erfaringer om, hvordan den føles at bruge. Bo, der af og til bruger redningsvest, er usikker på om selvudløseren virker, hvis der skulle blive brug for det. Derimod er han sikker på at den traditionelle redningsvest vil virke, men den bruger han ikke, fordi den er generende at have på. Selvom Bo ikke føler sig helt tryk ved den oppustelige redningsvest, mener han dog at det trods alt er bedre at have den på end ingenting.

³ Henrik er ligesom Eigil opmærksom på at noget lignende også vil kunne ske for ham, men i så tilfælde håber han selvfølgelig på, at vesten vil redde ham. Henrik der i modsætning til Eigil bruger redningsvest har en forhåbning om at redningsvesten vil øge sandsynligheden for at hans overlevelse. Hvorvidt det er sandsynligt at Henrik har en redningsvest på når han befinder sig på havnen indgår ikke i hans overvejelser.

De der ikke bruger redningsvest fremhæver alle, at de har en samling af redningsveste liggende i båden, ligesom loven foreskriver. Fritidsfisker Peter påpeger, at han har mindst fire veste ligger som han hurtigt kan finde frem samt tage på – og han har også nødraketter, hvis det skulle blive nødvendigt. Peter har således det nødvendige sikkerhedsudstyr – han tror dog ikke, at han nogensinde vil få brug for hverken redningsveste eller nødraketter.

En del af informanterne mener at den lovpligtige regel om at der skal være redningsveste ombord på båden/jollen er fjollet. Willy siger: "Det hjælper jo ikke noget, for vi har dem ikke på og hvis der sker noget, så kan vi ikke nå at tage dem på". Tage der altid bruger redningsvest og vaders siger, at påbuddet kun giver mening, hvis det indebærer et krav om også at bruge redningsvesten. Han fremhæver, at en redningsvest der ligger i båden ikke er til nogen hjælp, for er man først faldet over bord så kommer man aldrig op i båden igen fordi vadernes bliver tunge.

Dem der siger at de af og til bruger redningsvest anvender en oppustelig vest eller en svømmevest. Bo der tager redningsvest på når han er alene på fisketur, hvilket han er i ca. 20 % af den tid hvor han er ude forklarer, at han tager redningsvest på fordi der ikke vil være nogen der kan samle ham op hvis han skulle kæntre eller falde over bord. Når han er sammen med de andre fritidsfiskere eller venner, hvilket han er i ca. 80% af tiden bruger han og de andre ikke redningsveste. Han og de andre forestiller sig at de i tilfælde af et uheld kan komme hinanden til undsætning. Eigil som sjældent bruger redningsvest er overbevist om at det er mere sikkert at fiske på fjorden end på åbent hav. Endvidere mener Eigil, at det er mindre risikofyldt at befinde sig tæt på land sammenlignet er med at krydse fjorden, hvor vandet er dybere og bølgerne kan blive kraftigere. Det sker at han tager redningsvest på når han skal ud til sine garn, eller hvis han skal over på den anden siden af fjorden.

“ Man ved godt når det blæser for meget [...] – så kommer vesten også på, hvis det blæser og vipper for meget. Der er aldrig nogen der er faldet over bord fra min båd Fritidsfisker, Eigil

Blæstens og bølgenes kraft er således udslagsgivende for Eigils vurdering af, hvornår han mener det er nødvendigt at tage redningsvest på. Hans argumentation om vejrforholdenes betydning deler han med flere af de informanter, der af og til bruger redningsvest. Eigil underbygger endvidere sin argumentation om vurdering af vejrforholdene med at han aldrig har været ude for uheld, hvilket indikerer at han generelt har en fornuftig adfærd på havet/fjorden.

Peter der aldrig bruger redningsvest mener også at vejret er udslagsgivende for hvorvidt han tager ud og fiske eller ej. Han påpeger, at han aldrig tager ud i dårligt vejr, fordi det hverken er hyggeligt eller sikkert og på den baggrund argumenterer Peter for at han derved aldrig vil komme i en situation, hvor det er nødvendigt at bruge redningsvest. Gustav fortæller, at han altid bruger redningsvest, dog var der en enkelt undtagelse da han i forlængelse af antropologens/mit besøg bare lige hurtigt skulle hente båden, så vi kunne komme ud og sejle, underforstået at situationen var usædvanlig idet han skulle have en gæst med på turen. For dem den del af informanterne der altid bruger redningsvest, kan man antage at der ligesom i Gustavs tilfælde forekommer situationer hvor redningsvesten alligevel ikke bliver taget på inden de lige skal foretage sig en enkelt handling tæt på land.

Henrik der fisker i en fjord bruger altid redningsvest og vaders, og det har han gjort lige siden han fik sin jolle og begyndte at fiske for godt 30 år siden. Han trækker på smilebåndet, da han fortæller,

at grunden hertil skal findes i hans mors formaning om at han skulle bruge redningsvest. Ifølge Henrik havde hun dårlige erfaringer med fiskere, der brugte vaders og ingen redningsvest. Henriks begrundelse for at bruge redningsvest handler i mindre grad om vejrforholdene og for og imod hvornår noget kan betragtes som risikofyldt sejlads, men er et spørgsmål om hensynet til hans mors holdning.

I dette afsnit er det blevet tydeligt at fritidsfiskerne brug af redningsveste i høj grad er baseret på en risikovurdering af hvornår det er nødvendigt at tage redningsvest på. Enkelte argumenterer med at de aldrig vil komme til at befinde sig i en risikofyldt situation og derfor ikke har brug for redningsvest. Nogle argumenterer med at det simpelthen er for upraktisk at tage redningsvest på og for dem er det ikke et spørgsmål om vurdering af risiko men hensynet til deres mulighed for at have ordentlige arbejdsbetingelser når de fisker.

I det følgende afsnit anskueliggøres hvilke forholdsregler fritidsfiskerne tager for at forhindre risiko for uheld.

Forholdsregler – at imødegå uheldige hændelser og i værste fald drukneulykker

Uafhængig af hvorvidt informanterne bruger redningsvest eller ej har de alle udarbejdet forskellige forklaringer, i det følgende kaldet forholdsregler, som de anvender i deres argumentation for at deres fiskeri og sejlads kan betragtes som sikkert og forsvarligt.

Hovedparten af fritidsfiskerne betragter sig som erfarne fiskere og de mange års praktik erfaring har givet et indgående kendskab til specifikke bund, vand og vindmæssige forhold i deres lokale fiskeriområder. Alle informanter argumenterer mere eller mindre for at deres erfaringer sikre en vis form for sikkerhed under fiskeriet, idet de er i stand til at vurdere situationen og ved hvad de skal gøre, hvis de kommer ud for uheldige hændelser. På baggrund af erfaringer og viden om sikkerhed på havet har de udviklet forskellige forklaringer og praktiske foranstaltninger, der skal optimere sikkerheden når de er på fisketure.

Når Åge fortæller om fiskeriet og sikkerheden på hans båd pointerer han, at der er to afgørende forhold der gør hans båd mere sikker end en almindelig jolle. Hans båd har et dybt cockpit, dvs. ca. 60 centimeter høj ræling og derudover har Åge fået en smed til at lave et gelænder der er monteret ovenpå rælingen. Åge forklarer, at gelænderet skal være så højt så bagdelen er under gelænderet, hvilket betyder at der bliver næsten umuligt at falde over bord da størstedelen af kropsvægten er indenbords. Endvidere pointerer Åge at han har et bildæk hængende på bådens skrog, hvilket man kan bruge til at kravle op på hvis det skulle ske, at nogen faldt over bord. Fritidsfisker Peter der har motorsejlbåd uden mast og høj ræling fortæller, at han aldrig nogen sinde går op på dækket når han er på fisketur, og denne forholdsregel er for ham det afgørende parameter for at han udviser en sikker sejlads. Den forbudte færdsel på dækket under sejlads gælder selvfølgelig også for de gæster/venner der ofte er med på fisketure. Bent og Willy, der fisker fra en gammel jolle i træ hvis ræling er ca. 40 centimeter høj, forklarer at deres båd er langt mere sikker end en almindelig lille jolle, idet deres båd ligger stabilt i vandet og risikoen for at kæntrere derved bliver minimal. Deres argumentation fokuserer på risikoen for kæntring, mens Åge og Peter argumenterer for at risikoen for at nogen falder over bord skal minimeres. Eigil der ligesom Bent og Willy har en båd med lav ræling nævner ligeledes hvorledes bådens vægt gør at den ligger sikkert på vandet. Men

det afgørende argument der sikrer at Eigils færdsel på havet er hans erfaring og gode sømandskab. Dette er det centrale element der forhindrer at han kommer ud for uheld.

Tage og Henrik diskuterer fordele og ulemper ved deres respektive joller. Tages jolle er betegnet som en synkefri jolle, der ifølge Tage forholdsvis nemt kan kæntre. Jollen er endvidere meget let, den vejer ca. 90 kg og sandsynligheden for at den vælter, er ifølge begge fritidsfiskere forholdsvis høj. Henriks jolle er derimod langt tungere, den vejer ca. 250 kg og de er begge enige om at den kan betegnes som en næsten kæntresikker jolle. Tage mener, at der skal ske noget ekstraordinært, hvis Henriks jolles skal kæntre. Henrik tilføjer at han, når det er forholdsvis stille vejr kan stå op når han trække garn ombord, hvorimod at Tage altid må sidde på knæ når de skal trække garn op. De forklaringer og praktiske forholdsregler som informanterne opstiller, relaterer sig i denne sammenhæng til den bådtype de har samt de fordele og ulemper der karakteriserer deres båd.

Eigil, der kun i særlige situationer bruger redningsvest, siger:

“ [...] når ulykkerne sker så er det ofte uforsigtighed. Det er det i hvert fald i min båd. I sådan en jolle som han har der [peger på en lille jolle der ligger på svaj i vigen] er det jo også uforsigtigt, hvis man er to mennesker og de står op begge to, så skal der jo ikke meget til før at der sker et eller andet, så det er, i en jolle er det også mere sikkert at man er ene eller den anden i hvert fald sidder”. Fritidsfisker, Eigil

Eigil pointerer, at hvis der skulle ske et uheld for ham, så vil det skyldes uforsigtighed, hvilket han dog ikke mener der er risiko for. Dog har han fortaget sig uhensigtsmæssige ting, men det afgørende er, ifølge Eigil, at man kender begrænsningerne ved den jolle eller båd man sejler i og derud fra laver sin forholdsregler. Eksempelvis er det sikkert at stå op i Eigils båd når garnene trækkes i land fordi båden ligger stabilt i vandet. Fritidsfiskere med andre både eller joller må lave andre forholdsregler for at forhindre uheld. Uforsigtighed defineres ifølge Eigils forklaring i forhold til båden/jollen beskaffenhed og de kontekstuelle forhold .

Mulige forholdsregler som ikke fremgår af datamaterialet og som tilsyneladende ikke optager informanterne er deres færdsel på havne og ved kyster samt det forhold at de ofte nyder en eller flere øl når de mødes på havnen eller i klubhuset efter fisketuren. Stort set ingen af informanter kommer ind på forholdsregler eller har bekymringer når det gælder disse forhold.

I dette afsnit er det vist at argumenter af praktisk karakter, så som bådens vægt og stabilitet, rælingens højde og motorens styrke, er forhold som informanterne anvender i deres i talesættelse af, hvad der skal til for at forhindre uheld samt betegne deres fiskeri som sikkert. Disse forklaringer og forholdsregler bruger informanterne i bestræbelserne på at legitimere deres praksis – uanset om de altid, sjældent eller aldrig bruger redningsvest.

Legitimering af egen praksis

I dette afsnit vises at fritidsfiskerne gennem fortællinger om de andres uheld, fritidsfiskere der forulykker, legitimerer deres egen praksis, uanset om de altid, sjældent eller aldrig bruger redningsvest. I fortællingerne om de andres uheld bliver det tydeligt at informanterne skelner mellem uforudsete hændelser eller hændelser der skyldes uforsigtighed, ubetænksomhed eller decideret dumdristighed.

Den eneste drukneulykke som Peter kender til ligger mange år tilbage. De nærmere omstændigheder omkring ulykken kender han ikke, men ved dog at ulykken skyldtes at selskabet på båden havde drukket brændevin, snaps og lignende. Hvorvidt den forulykkede selv var sprunget over bord eller var blevet skubbet af en af de andre tilstedeværende vides ikke. For Peter er konklusionen klar, ulykken var i høj grad selvforskyldt, underforstået at den slags ville han ikke udsætte sig selv for og derudover drikker han aldrig andet end øl hvis alkoholprocent er langt lavere! Willy og Bent kender også til en ulykke, hvor en fritidsfisker omkom på havet. Vejret var sådan set ikke specielt dårligt, siger Willy og tilføjer at ulykker skyldtes den måde hvorpå fritidsfiskeren havde placeret en fyldt flydebeholder i den ene siden af jollen og endvidere at det var en lille og ustabil jolle. Ifølge Bent og Willy adskiller deres jolle sig fra den omtalte på et afgørende punkt. Deres jolle er beregnet til fiskeri, er stor, tung og ligger stabilt i vandet og kan ikke kæntre. Og endvidere ville de ikke aldrig læsse båden på den måde som den forulykkede havde gjort. Bent og Willy fæstner sig ikke ved den forulykkedes manglende brug af redningsvest, men rækken af forhold der ikke var i orden da fritidsfiskeren tog ud på fjorden. Ulykken kan fra deres perspektiv betragtes som delvist selvforskyldt grundet fritidsfiskerens ubetænksomhed. Bent og Willy fastholder at en lignende ulykke højst sandsynligvis ikke vil kunne ske for dem, fordi deres valg af båd, erfaringer som søfolk gør, at de har gennemtænkt situationen inden de tager ud og fiske. For Bent, Willy og Åge ændrer disse fortællinger og viden om andres uheld ikke ved deres valg om ikke at bruge redningsveste.

Eigil fortæller, at der skete en ulykke for ca. 10 år siden og at det var en af fiskerikontrollens både, der forulykkede. Den sejlede for høj fart og den ene af de ombordværende faldt overbord og blev efterfølgende ramt af båden. Eigil betegner det som en uheldig hændelse, som han dog ikke mener ikke vil kunne ske i hans båd da motoren kun har 6 hestekræfter og dermed ikke kan sejle med særlig høj hastighed.

Gennem fortællinger om de andres ulykke bliver det tydeligt at disse fritidsfiskere ser deres egne handlinger og forholdsregler som fornuftige og for dem bliver det vigtigt at fremhæve forskellen på dem og de andre, de forulykkede, i bestræbelserne på at legitimere deres egen praksis. Informanterne ser de andres uheld som delvis selvforskyldte i det de pågældende har været uforsigtige eller uopmærksomme i forhold til bådens/jollens beskaffenhed eller den øvrige kontekst. Der kan også forekomme uheldige hændelser som f.eks. i Tages tilfælde, som det blev vist i begyndelsen af kapitlet om fritidsfiskerne.

Ansvar og ændring af vaner

I dette afsnit vises hvilke overvejelser fritidsfiskerne gør sig i relation til det ansvar de føler at de har overfor familie/venner og pårørende. Her vises at ansvaret overfor de pårørende kunne være et væsentligt argument for at ændre deres praksis og vælge at bruge redningsvest.

Åge fortæller om en nylig indtruffen drukneulykke tæt ved havnen. De to mænd der forliste, hvoraf den ene druknede, var forholdsvis unge – begge omkring de fyrre år. Ifølge beretninger om ulykken havde de to mænd ingen redningsveste på, idet de blot skulle afprøve jollen i forbindelse med at den netop var sat i sø. Åge beretter, at konen til den druknede kom ned i havnen sammen med sine børn og spurgte om fritidsfiskerne ville lede efter hendes mand, når de tog ud for at fiske. Åge pointerer, at det var uansvarligt af konen, til den druknede, at tage børnene med og konfronterer dem med at liget endnu ikke var fundet. Ifølge Åge er konklusionen på denne hændelse, at man har

ansvar for at de pårørende kan få fat i liget hurtigst muligt. Han mener ikke at de efterladte i denne svære situation også skal bruge kræfter på at lede efter liget.

Selvom dette forhold ligger Åge på sinde har det dog ikke betydet at han er begyndt at bruge redningsvest. Åge fortæller, at hans kone døde for en del år siden og at han nu lever alene og derfor ikke har nære pårørende som han skal stå til ansvar overfor. Han har dog børn, men de er voksne og lever deres eget liv. Hans valg om ikke at bruge redningsvest er for ham et personligt valg og i den forbindelse står han kun til ansvar over for sig selv. Derimod er han yderst opmærksom på det ansvar han har som skipper når han har andre, og i særdeleshed børn, med ude og sejle. I hans båd skal børn altid bære redningsvest. Denne holdning gælder for hovedparten af informanterne, der ligesom Åge fremhæver, at alle, i hvert fald børn, der befinder sig på deres båd eller jolle skal bære redningsvest idet skipper har ansvaret for dem i tilfælde af uheld. Eigil fremhæver, at han også selv bærer redningsvest når der er børn om bord, fordi han mener, at han er forpligtet til at vise et godt eksempel og at det også kan være vanskeligt at retfærdiggøre brugen af redningsvest hvis det kun gælder børnene. Hvorvidt børnenes sikkerhed også afhænger af om skipperen bruger redningsvest er der ingen af informanterne der kommer ind på.

Henrik fortæller, at der for nogle år siden var en der druknede i Holbæk fjord. I beretningen om ulykken fokuserer Henrik på, hvad der præcist var årsagen til mandens død. Hvis drukneulykken skyldes at den pågældende havde fået et ildebefindende/slagtilfælde ville konen få udbetalt erstatning, men hvis det kunne dokumenteres at han tidligere havde haft et lignende tilfælde ville konens erstatning blive langt mindre. Henrik var således optaget af den pårørendes situation og hendes mulighed for at få en "god" erstatning i forbindelse med sin mands drukneulykke. Henrik og hans kones har en opfattelse af, at Henrik og mænd i hans alder har en øget risiko for ildebefindende/slagtilfælde. Og i den forbindelse mener Henriks kone, at det vil være en god ide, hvis Henrik begyndte at fiske sammen med en anden. Dette er Henrik ikke er afvisende overfor, selv om han ved, at det kan være vanskeligt at finde en som han kan fungere sammen med. For Henriks kone er det betydningsfuldt at Henrik ikke er alene ude på fjorden, da hun betragter den aldersbetingede risiko for slagtilfælde som den mest sandsynlige årsag til en drukneulykke. Ib og Vang fortæller, at Kaj som fisker fra samme sted som dem, altid har redningsvest på når han tager ud og fiske. Årsagen til hans konsekvente brug af redningsvest er hans kones krav om at han ikke må tage på havet uden redningsvest. Ib siger videre, at når Kajs kone siger noget så skal det tages alvorligt!

Sandsynligheden for at få et ildebefindende synes for nogle af fritidsfiskere at være det mest sandsynlige scenarie, der for nogle af dem måske kan påvirke der vurdering af om de skal bruge redningsvest eller ej.

På trods af at Eigil kun bruger redningsvest i særlige situationer mener han dog at ansvaret overfor de pårørende burde få ham og andre til at tage redningsvest på. Eigil siger:

“ En ting er at man dør, en anden ting er, at de pårørende leder jo i måneder efter vedkommende, og det er ikke rart. Af hensyn til familien mener jeg at det er absolut vigtigt at man gør det [bruger redningsvest]. Og det er også det jeg har taget som standpunkt at jeg kan da svømme langt men ikke i koldt vand, da svømmer du ikke. Og det er også derfor vi ofte fisker her om sommeren, hvor vandet er lunt fordi vi sagtens kan tåle at komme i vandet og vi kan også nok bjerge os i land, men det kan man ikke om vinteren. Da dør man af kulde og så er det jo frygtelig [...] at man så går til bunds og forsvinder, den utryghed synes jeg er frygtelig. Fritidsfisker, Eigil

Fritidsfiskerne skelner således mellem det ansvar de har i relation til sig selv og det ansvar de har overfor andre, der er om bord i deres båd. Endvidere er begrundelserne for at gæsterne skal bruge redningsvest under sejlturen, at de er langt mindre erfarne og derfor ikke ved, hvordan de skal handle hensigtsmæssigt i en farefuld situation. De forholdsregler som fritidsfiskerne tager i forhold til egen sikkerhed, er ikke tilstrækkelige når det drejer sig om gæsternes sikkerhed om bord på jollen/båden.

Flere fritidsfiskere beretter at de pårørende i forbindelse med drukneulykker pålægges en særlig belastning, hvis liget ikke findes umiddelbart efter ulykken. De pårørende må i disse situationer afvente fundet af liget, hvilket er en meget belastende omstændighed i en situation hvor de i forvejen skal forholde sig til tabet af familiemedlemmet. Disse forestillinger og erfaringer af de pårørendes situation er et argument der spiller en rolle i fritidsfiskernes vægtning af om de bruger redningsvest eller ej.

Henrik har erfaret kroppens ældning og den manglende styrke og smidighed har betydning for hvad han kan. Han siger: "der er ingen grund til at spille vovehals – når man er yngre er man bedre på reflekserne". Flere af fritidsfiskerne erfarer at de ikke har samme fysiske styrke og mobilitet som tidligere og for dem synes risikoen for at få et ildebefindende som den overvejende bekymring i forbindelse med fiskeri og sejlads. Willy siger at en af grundene til at han har valgt at fiske sammen med Bent skyldes at han har fået dårlig ryg og ikke længere er i stand til at løfte noget af det udstyr de har på båden. For øvrigt mener han også at det er en fordel af de er to – så kan de passe på hinanden. Disse to eksempler peger dog ikke nødvendigvis på at informanterne vælger at tage redningsveste på, men indikerer at alderen en faktor der på forskellig vis kan få dem til at ændre adfærd.

3. LYSTSEJLERE

Hvem, hvor og hvordan?

Alle 7 lystsejlere er mænd og aldersspredning er fra 32 til 71 år. Hovedparten af informanterne er i beskæftigelse, der en arbejdsløs og to pensionerede. Alle lystsejlere har sejlet i mange år dvs. minimum 20 år eller mere. Alle sejler i sommerperioden, der strækker sig fra april/maj til oktober måned og har deres egen båd der liggende i en havn tæt på deres bopæl. Størstedelen af lystsejlerne sejler sammen med andre, familie eller venner og hovedparten af dem giver udtryk for, at sejlads for dem er en social aktivitet, og at samværet og hygge med de andre i båden er centralt. To af informanterne sejler ofte alene, men har dog familien med på ferieture.

En del af lystsejlerne er med i den lokale sejlklub, dog er der stor variation i hvor meget de deltager i klubbens aktiviteter. Stort set alle lystsejlere har tidligere deltaget i kapsejlad og fire ud af syv deltager ofte i kapsejlad arrangeret af sejlklubben. En er formand for den lokale sejlklub. En enkelt af lystsejlerne kan betegnes som semiprofessionel.

Sejlturenes varighed er meget forskellig og en del af informanterne tager ofte på korte ture om eftermiddagen eller aftenen. Alle lystsejlere tager, i større eller mindre grad, på ferieture med familien eller vennerne. I begge former for sejlads, dvs. kapsejlad og ture med venner og familie er fællesskabet, som tidligere nævnt, med de andre på båden en central del af aktiviteten, dog er konkurrenceelementet naturligvis ikke tilstede på sejlturene med familie og venner⁴.

Der er store variationer i hvor meget og hvilken form for teknologi lystsejlerne har. Blandt andet har to ud af de syv sejlere ingen motor, og ligeledes er der store variationer i hvilke tekniske hjælpemidler de enkelte informanter har på deres sejlskibe.

For yderligere information om informanterne, se bilag 32.

Fritid – at være afhængig af naturens luner

Klaus synes at han kobler af på en god måde, når han har lagt fra kaj. Han har ingen motor og er derfor afhængig af vindforholdene. Sejling giver ham en oplevelse af frihed, fordi han i princippet kan sejle, hvorhen det skal være og at al ting skal foregå på båden. Jesper fortæller, at noget af det; der sker når han sejler er, at han kommer ind i en anden rytme, nærmest som om han kommer ind i sin egen verden, når han har sejlet et stykke tid. Sejladsen giver ham en oplevelse af at være på rejse, hvilket han forbinder med fred og ro, fordi man ikke kan foretage sig andet end at være til stede i situationen. Arne siger, at han nyder stilheden og at han altid slukker for mobilen og han kan mærke at pulsen går ned – "og så tuller man bare derud af". Det afgørende er ikke at komme ud på de "store have" og opleve de store bølger, men at kunne nyde turen, har stor betydning for ham. Det er ikke nødvendigvis udfordringen ved et voldsomt vejr der trækker, men det at han f.eks. kan komme ud et par timer efter arbejde. De sejlmæssige udfordringer får Arne gennem de ugentlige kapsejladser, som klubben afholder. Kim, der primært sejler kapsejlad, synes sejladsen giver ham et frirum, hvor han ikke behøver at tænke på det derhjemme eller noget som helst andet. Sejladsen giver ham mulighed for at fokusere på én ting, at han kan koncentrere sig om sejladsen – læse banen og blive dygtigere til det. Der er noget simpelt ved sejladsen som Kim godt kan lide.

4 To ud af de syv lystsejlere underviser yngre sejlere og en stor del af lystsejlerne har selv modtaget undervisning da de var yngre.

Vejrets omskiftelighed og afhængighed af naturens luner er et andet aspekt som lystsejlerne fremhæver, når de beskriver, hvad der fastholder deres interesse for sejladsen. Lystsejler Viggo siger:

“ ... det at blive drevet frem af en vindkraft, og så er det fascinerende, hvis det er stormvejr, der kan du få en spænding uden lige, som du ikke kan få nogen andre steder her i livet, jo hvis du står på ski ned af en stejl bakke eller laver noget vildt. Det her kan være så vildt, hvis det stormer og det er så fascinerende. Være op mod naturen, hvor man er den lille mand. Det er udfordrende, bestemt. Lystsejler, Viggo

Når Viggo sejler i stormfuldt vejr føler han sig ydmyg fordi han er underlagt naturens kræfter og samtidig bliver han udfordret på sine sejlermæssige færdigheder. Forholdet mellem magt og afmagt skaber en spænding, som Viggo finder interessant, og som han betragter som en særlig kvalitet ved det at sejle. Søren erfarer også, at der er et spændingsmoment og pointerer, at noget af det der tiltrækker ham ved sejling er, at det foregår på naturens præmisser, hvilket blandt andet betyder, at han har valgt ikke at have motor på sin sejlbad. Han er tvunget til at samarbejde med naturen og nyder de omskiftelser der er i vejret, "fra stille solskinsdag til blæsevejrskage med regn og rusk". Det at tilpasse sig naturen tilfører ham stor spænding og glæde.

Hans synes, at samværet med de andre på båden er utrolig hyggeligt, han sætter stor pris på det og han skelner ikke på samme måde som Klaus mellem samværsformen under kapsejlad og ture med vennerne. For ham er det at være sammen med andre det centrale. Noget at det som Arne elsker ved at sejle er at han kan dele sin interesse for sejlads med de andre lystsejlere, og han oplever at der er plads til at grine, pjatte og drille hinanden med de dumheder som alle engang imellem foretager sig. Arne nyder det sociale fællesskab i forbindelse med sejladsen og han er ofte med til sammenkomsterne i sejlklubben, alt sammen noget han tillægger stor betydning. Hans, der også er aktiv i en sejlklub, mener, at det at sejle er en livsstil, fordi det tager ufattelig meget af hans tid. Hans fortæller, at han en overgang forsøgt at spille golf, men måtte opgive, idet han måtte erkende at der ikke var tid nok til at han kunne overkomme begge dele samtidig. Hans konstaterer, at for ham er det ikke muligt at have en anden hobby ved siden af sejladsen. En anden lystsejler, Søren, siger også, at for ham er det at være sejler en livsstil. For det første fordi det er noget han har fortaget sig i så mange år, så sejladsen er blevet en integreret del af hans livsførelse. For det andet fordi han har erfaret at han bliver utilfreds og urolig i kroppen, som om han havde "abstinenser", hvis han af en eller anden grund ikke har mulighed for at komme ud at sejle. Arne, der også har sejlet i mange år, fortæller, at hans båd og livet omkring sejling fylder meget i hans liv og tanker. Han er næsten altid optaget af de gøremål han har i forbindelse med sit formandskab for sejlklubben og siger at sejling er en ting han tænker på hver dag.

Klaus, der både sejler ture med familien og deltager i kapsejladser, siger:

“ Jeg synes, det er forskellige ting, for hvis man sejler kapsejlad, så er det noget andet, så er det mere det her samarbejde og ting der skal fungere som enheder, og når det så kører rigtigt og man er en enhed, så synes jeg det er en rigtig fed oplevelse. Og det andet er lidt mere, når man sejler på tur, bare at være sammen. Man snakker sammen, man er stille og folk spørger tit, hvad laver man, det kan man ikke rigtig sige. Lystsejler, Klaus

Kapsejladser og ture med familie og venner har ifølge Klaus hver sine kvaliteter. I kapsejladsen handler det om at etablere et arbejdsfællesskab, der fungerer optimalt så alting går op i en højere enhed. Sejlturene med familien og venner er centreret omkring det at være sammen uden nødvendigvis at skulle fortage sig noget særligt, og der gælder det ikke om at præstere noget, men udelukkende at nyde samværet og lade tiden gå, mens man bevæger sig fremad.

For Hans, der også dyrker begge former for sejlads, er fascinationen af sejlads også forbundet med de små detaljer, der ligger i at forbedre fremdriften i fartøjet. Han siger:

“ *Det er også spændende at stille på nogle reb, så kan man ændre det hele, også når man sejler kapsejlads, det er utroligt så lidt der skal til for at ændre balancen og farten i en båd, hvis det bare står en lille smule forkert, til at det ikke går.* Lystsejler, Hans

Det at arbejde med at optimere sejladsen er helt central for Kim. For ham er sejlads en sport, hvor det gælder om at klare sig så godt som muligt og han motiveres af den tilbagevendende udfordring, det er at arbejde med vinden og få den maksimale udnyttelse af de vejræssige omstændigheder. Kim siger:

“ *Det jeg godt kan lide ved at sejle er den friske vind og være ude i naturen. Det er skumsprøjt og lidt kamp med elementerne og læse banen. Vinden den springer jo utrolig meget, det er der rigtig store udfordringer i at læse banen bedre end de andre. Det er for sportens skyld.* Lystsejler, Kim

I dette afsnit er det blevet tydeligt at oplevelser af at være tæt på naturen og underlagt vejrets omskifteligheder er noget, som lystfiskerne tillægger værdi. For lystsejlerne er sejlads en social begivenhed uanset om de tager på en hyggelig tur med familie og/eller venner eller om de deltager i kapsejladser. Det sociale liv udfolder sig primært på bådene, og enkelte af sejlerne tager aktivt del i de arrangementer, der foregår i sejlklubbens regi.

Risiko for at komme galt af sted – og i værste fald drukne

Viggo har oplevet at befinde sig i en situation, der lige så godt kunne være endt galt. Da han var 16-17 år var han og en kammerat tæt på at falde ud af hans piratjolle men klarede i sidste øjeblik at rette båden op. Hændelsen ligger dog så mange år tilbage og dengang var Viggo ikke så erfaren som han er i dag. I dag ville et sådan uheld ikke finde sted, fordi Viggo i kraft af sin erfaring vil være i stand til at forebygge lignende situationer. For nylig har Viggo været ude for at han måtte samle sin sejlkammerat op af vandet, da vedkommende gled over bord mens de var ude og sejle i en mindre Wavejolle. Kammeraten havde redningsvest på og Viggo synes ikke at situationen var problematisk.

Arne har set og hørt om mange uheld og har erfaret, hvad det vil sige, når en af dem man sejler sammen med får bommen i hovedet og falder udenbords. Hændelsen skete tæt ved havn og de fik hurtigt deres kammerat op i båden igen, men episoden har kun bekræftet Arnes opfattelse af at sejlads er en risikofyldt hobby. Et forhold der gør, at han altid bærer redningsvest. Selvom Arne føler sig som en erfaren sejler, der altid er på forkant med situationen, ved han at der kan optræde uheld, fordi der skal så lidt til, før der pludselig sker noget uventet.

Da Arne og nogle venner skulle sejle en båd til Gøteborg, kom de ud i et stormfuldt vejr. Arne siger:

“ Og der kom vi ud i noget rigtig lort, noget vind sådan agten for tværs i kæmpe søer og det her skib det var sgu slet ikke til at styre, så der kommer man ud i et skib man slet ikke kender. Og det var der, jeg var gået ned og skulle have et par timer på øjet, og på vej derved så kommer der sådan en stor sø, jeg er på vej til at gå ud i agter køjen og jeg banker hovedet imod et overskab og sådan noget, og jeg tænkte, det var da et helvedes til sø og møj tur, siger jeg lige til mig selv. Da jeg så kommer op efter 1½ time, hvor jeg lige har sovet, så siger de, at de [eder og bandeord] var lige ved at miste Per. Per er en mand der har sejlet mange flere år end mig og der var lige kommet sådan en skæv sø ind for agten af og båden den drejede sådan op, og så sad han herovre [peger på siddepladsen i cockpittet til venstre for lugen] og så var han helt ud at hænge i søgelænderet og bælgravende mørkt var det. Sådan noget, det synes jeg, er noget rigtig lort. Men der skete ikke noget. Lystsejler, Arne

For Kim er risikoen for en ulykke forbundet med de skader der kan ske på båden og de problemer som de efterfølgende vil komme ud i, men sandsynligheden for at han kommer til skade er ikke det, der optager ham mest. Kim siger:

“ Det at støde på grund er nok noget at det, jeg har særlig opmærksomhed på, når jeg er ude og sejle. Det smæld det giver i båden, det er ikke så rart, det er nok det værste. Det er smældet for det er det, der kan ske så mange ting med båden. Det der ofte sker, hvis bundstokkene kan rive sig løs og hele kølen river sig løs, så kommer der vand ind. Det er nok mest det. Lystsejler, Kim

Men generelt er Kim ikke bekymret for at der skulle ske ham noget og han har en forventning om, at han vil være i stand til at komme godt ud af et uheld – han tror på et positivt udfald. Han har en klar forventning om at han og hans sejlkammerater er så dygtige, at de vil være i stand til at klare situationen i fællesskab. Dog har han set videoer fra de store “ocean race” og ved, at der sejles vovet ved disse løb i ishavet. I Kims optik vil deltagelse i en lignende kapsejlsads være forbundet med stor risiko – et forhold der både tiltaler og skræmmer ham. Der er dog ikke umiddelbart udsigt til at Kim få mulighed for at deltage i et lignende løb, men forestillingen om risikoen er åbenlys for ham.

Jesper, der har sejlet i mange år, har ikke kendskab til, at nogen fra hans havn er omkommet ved drukneulykker. Men han har set og hørt om mange forskellige former for uheld. Folk der har fået en bom i hovedet og er faldet udenbords, en mor der faldt i vandet i havnen, da hun skulle springe ind på kaj samt andre hændelser. Jesper mener, at man må tage ved lære af disse episoder, og erkende at sejlads er en risikofyldt affære. Denne erkendelse betyder dog ikke at Jesper har ændret sin adfærd og taget valget om konsekvent at bruge redningsvest. Hvis Jesper eksempelvis faldt over bord, tror han ikke, at han vil være i stand til at komme op på båden og når han sejler alene, kører båden som regel på selvstyrer, hvilket betyder at den blot ville sejle videre. Jesper er nået frem til, at en ulykke ikke vil kunne ske for ham. Hvis han havde en forestilling om det modsatte betød det at han måtte afholde sig fra at sejle. Søren, som en stor del af tiden sejler alene, har prøvet at falde i havnen, men det ser han ikke som noget problem, da vandet er roligt og han nemt kunne redde sig på land. Derimod har han erfaret, hvad det vil sige, at være tæt på at falde udenbords på en blæsende, regnfuld og tåget dag. Han gled på dækket, da han var i færd med at tage fokken ned fordi det blæste for meget. Heldigvis landende han i fokken med benene i vand og fik reddet sig

tilbage på bådens dæk. Han bar sømmevest, da han havde vurderet at vejrforholdene krævede det. Søren ved, at det er risikofyldt at sejle og han er indstillet på at løbe den risiko at drukne, hvis det "mod al forventning" skulle ske.

I dette afsnit er det blevet tydeligt, at næsten alle lystsejlerne har erfaringer med uheld og de er alle sammen opmærksomme på risikoen for drukneulykker. Der er store variationer i deres vurderinger af, hvorvidt et uheld kunne ske for dem. Disse erfaringer har dog, generelt set, ikke ændret ved lystsejlerne vurderinger af, hvornår de betragter det som nødvendigt at bruge redningsvest. Hovedparten har en forventning om at de andre på båden vil være i stand til at redde dem op, hvis de skulle falde udenbords og i så tilfælde vil uheldet få et "positivt" udfald. Enkelte mener, at deres kundskaber og mangeårig erfaring er det, der forebygger uheld.

Vejrforhold og redningsvest

Alle lystsejlere holder sig orienteret om vejrudsigten, inden de tager ud, men det er ikke altid at forudsigelserne holder. En lystsejler siger:

“ Man tager ikke ud i et grimt vejr, men man bliver nogle gange fanget i det, og det er så det. Lystsejler, Klaus

En anden lystsejler siger:

“ Det er en anden ting, man oplever, når man er ude at sejle, det er det, hvordan vejret skifter, altså når man går på land, så lægger man ikke så meget mærke til det. Ude på vandet så lægger man faktisk mærke til, hvor meget vejret skifter i løbet af relativ kort tid. Lystsejler, Hans

Lystsejlerne erfarer, at vejret kan være meget omskifteligt og det betyder af de er yderst opmærksomme på, hvordan vejret udvikler sig. Som Klaus giver udtryk for, så er der ingen lystsejlere der tager ud i hårdt vejr – medmindre de ønsker det. Vejrets omskiftelighed er således et vilkår ved livet som lystsejler. Hvis sejlerne pludselig befinder sig i en anden vejr-situation end først antaget, må de være i stand til at ændre deres planer. Jesper siger:

“ Man må ligesom indordne sig, fordi vejret er altså, det kan ikke nytte noget, at du tager nogen chancer. Når man indordner sig, så lærer man, det kan ikke nytte noget at stemme imod, du bliver

ligesom nødt til at sige okay, så må du lægge over hvis du skal den vej. Lystsejler, Jesper

Jesper pointerer, at man altid må foretage en risikovurdering, inden man sejler ud og han mener også, at man ideelt set bør have en plan B og C i tilfælde af omskiftligheder i vejret. Det med de forskellige planer er dog ikke noget han selv praktiserer. For Jesper handler det om ikke at tage nogen chancer, hvilket betyder at han ikke mener, det er forsvarligt at tage på sejltur, hvis man er det mindste usikker på, om vejret holder.

Arne, som altid bruger den oppustelige redningsvest, er ikke i tvivl om dens kvaliteter og føler sig tryk, når han har den på. Han mener at det vil være ualmindeligt sjældent, at den type redningsvest vil svigte. Kim bruger udelukkende svømmevest og der er flere grunde til at han ikke bryder sig om at skulle tage en af de oppustelige redningsveste på. For det første er han tilfreds med sin svømmevest og ser ingen grund til at investere i en af de oppustelige redningsveste. For ham at se er den generende og ikke mindst er den temmelig usportslig. Et image som Kim ikke kan identificere sig med, og som giver associationer til hygge sejls. Dog er der nogen af Kims sejlerkammerater som bruger denne type redningsvest, men det gør den ikke mere sportiv. Kim påpeger også, at fordelene ved en svømmevest er, at han kan være aktiv, hvis han falder i vandet, hvilket den oppustelige redningsvest forhindrer, grundet vestens og ikke mindst kravens udformning, der gør det vanskeligt at svømme på maven. Netop det forhold, at det er muligt at bevæge sig i svømmevesten, er væsentligt argument for Søren's valg om udelukkende at bruge svømmevest frem for redningsvest. Søren vil, i tilfælde af at han faldt over bord, have mulighed for at gøre noget aktivt, hvilket han ser som højst nødvendigt i en sådan situation.. Eksempelvis vil det være en stor fordel hvis han kan bevæge sig hen til båden, hvilket svømmevesten tillader. Søren siger:

“ De laver mægtig modstand i vandet. Hvis jeg skulle forestille mig at jeg derude alene på Kattegat skulle komme hen til min båd, der faktisk lå 50 meter fra mig, så ville min svømmevest være mig en stor, stor hjælper. Jeg er gammel jollesejler. Jeg vil aldrig nogen sinde anvende en moderne oppustelig redningsvest. Efter min mening er de dødens farlige. Du kan ikke være selvhjulpne, du er afhængig af andres hjælp. Redningsvest, det er når de opgiver ævred. ” Lystsejler, Søren

Jesper, der har haft en oppustelig redningsvest de sidste par år, fortæller at når han ikke bruger den, hvilket han for det meste ikke gør, så har han den liggende lige inden for rækkevidde. Han føler sig dog ikke helt tryk ved den. Han synes, redningsvesten er meget teknisk og stoler ikke helt på at patronen vil virke og vesten vil puste sig op, hvis det bliver nødvendigt. Dertil synes han også at det er både dyrt og upraktisk at den skal inspiceres hvert andet år.

Kim kan ikke se nogen grund til at bruge redningsvest når der er "tynd luft" og han synes det vil virke fjollet hvis han havde den på i sådan et vejr. Hvis Kim skulle bruge redningsvest i "tynd luft" så ville det være, hvis han sejlede om vinteren, hvilket ville være meget usædvanligt.

Arne, for hvem redningsvesten er en del af hans faste påklædning, erkender, at han og familien af og til har følt sig lidt fjollede, når de har beholdt redningsvestene på en varm sommerdag. "Er vi nu måske lige lovlig pjattede?".

Kim der sjældent bruger redningsvest og som for det meste er skipper, når han sejler kapsejls siger:

“ *Jeg har ikke sådan en bestemt vindstyrke, hvor jeg bruger redningsvest, det er sådan lidt efter forholdene, hvor store er bølgerne og hvor voldsomme er de, men sådan omkring 8 sekundmeter så plejer jeg at have redningsvest på. Jamen, så er det at der kan komme lidt skæve bølger, og noget der er lidt uforudset, måden båden kan begynde at bevæge sig på så ...* Lystsejler, Kim

Viggo har lige som Kim et mål for hvornår vindstyrken kræver, at der tages redningsvest på og siger, at når det blæser 10 til 15 sekundmeter, vælger han at tage redningsvest på. Når Viggo underviser voksne, der ønsker at lære at sejle, bruger han stort set aldrig redningsvest. Viggo siger:

“ *Jeg vil råde alle andre til at have redningsvest på, for jeg kan jo ikke være sikker på, at de har så god føling med det, når de går på båden. Jeg kender båden. Det er det jeg bilder mig ind, at jeg har så meget erfaring med det, og selvfølgelig bliver jeg rent til grin en dag, for så ryger jeg også.* Lystsejler, Viggo

Viggos position som den erfarne der dirigerer slagets gang, giver ham en form for privilegium, forstået på den måde, at han i relation til de nye sejlere, klassificerer sig som værende særlig erfaren og derved hævet over det niveau, hvor det er nødvendigt at bruge redningsvest. Det er dog ikke fordi at Viggo er helt sikker på, at han kan undgå uheld.

Som skipper under kapsejladserne bruger Kim sjældent redningsvest, hvilket de andre ombordværende ofte gør. Kims position som skipper gør, at han primært står ved roret og stort set aldrig bevæger sig op på dækket og i den position, er man ifølge Kim og Viggo uden for risiko for at falde over bord.

I dette afsnit er det blevet tydeligt, at lystsejlerne har et klart billede af, at de selv kan redde sig ud af kritiske situationer, og det går i mod deres selvforståelse af blive betragtet som nogen, der kan have brug for hjælp. En sejler er, ifølge hovedparten af informanterne, en der i kraft af sine erfaringer enten helt undgår uheld eller er i stand til at redde sig ud af en uheldig eller farlig situation. Der er store variationer i, hvordan de oplever de forskellige typer redningsveste og hvilke parametre de inddrager i deres vurderinger af, hvornår det er nødvendigt at tage rednings- eller svømmevest på.

Sikkerhedsforanstaltninger og egne kundskaber

Uanset om informanterne bruger redningsvest eller ej, har de udarbejdet forskellige former for sikkerhedsforanstaltninger, der skal forhindre ulykker.

For næsten alle lystsejlerne gælder, at de har sikkerhedsliner som de bruger til at vurdere om søgangen er så voldsom at det ikke kan betragtes som forsvarligt at gå på fordækket. I disse situationer bruger de fleste da også redningsvest. En sikkerhedslinje er dog, ifølge Søren, en bedre sikkerhedsforanstaltning end en redningsvest da brug line sikre mod at falde over bord. Søren tilføjer, at et søgelænder ikke udgør nogen form for sikkerhed, tværtimod betragter han det som en risiko fordi man kan snuble over det. Et andet forhold han tillægger stor betydning for sin sikkerheden er, at han altid går foroverbøjet med kroppens vægt lænet ind over bådens midte. Han siger:

“ *... Jeg går altid krumbøjet ind over båden, altid bøjet, og jeg er super rutineret, så jeg vil altid gå sådan, at hvis jeg faldt, så vil jeg altid falde ind på båden, jeg vil aldrig falde ud af båden, det kan ikke ske fordi jeg*

går krumbøjet rundt, jeg går altid ludende, og på fordækket befinder jeg mig altid på knæ eller siddende på enden. Lystsejler, Søren

Sikkerheden ombord handler ifølge Arne også om at kommunikere med hinanden. Når han sejler med familie og venner, sørger han for at de hele tiden fortæller hinanden, hvad de fortager sig. Som skipper er han særligt opmærksom på at sige til de andre når det er tid til at vende. På den måde forhindres, at nogen risikerer at få bommen i hovedet. Dertil synes Arne det er betryggende at vide, at han altid kan komme i kontakt med nogen via sin VHF-radio, hvis han skulle komme i havsnød, f.eks. hvis masten skulle knække.

Søren fortæller, at han så vel som båden skal trimmes og holdes i form for at kunne fungere optimalt. Denne trimning og vedligeholdelse er for Søren afgørende for at forebygge ulykker på hans båd. For Viggo er hans tillærte kundskaber en internaliseret del af hans færden om som sådan ikke noget han behøver af vedligeholde. Det handler om at have føling med det hele og holde øje med de andres færden "og i særdeleshed, hvis det er en anden person der styrer båden – så gælder det om at holde fast hvis han skal op på fordækket". Kim er ligeledes overbevist om, at han og hans kammeraters indsigt og kunnen er det der primært forhindrer, at de kommer ud for ulykker. Søren, Kim og Viggo oplever, at deres kundskaber som sejler sikre dem en vis form for fejlfri adfærd, hvilket i deres optik er den bedste sikring mod ulykker. Enkelt sagt forstår de sig som ufejlbarlige. Dog skal det bemærkes at Søren ofte bruger redningsvest, mens Kim og Viggo sjældent tager redningsvest på. De tre lystsejlere giver udtryk for at deres kundskaber er opnået gennem mange års erfaringer, som gør dem i stand til at agere optimalt i faretruende situationer.

I dette afsnit er det blevet tydeligt at informanterne benytter sig af forskellige praktiske foranstaltninger der skal sikre dem mod uheld. For en del af informanterne er deres kundskaber som sejler den bedste sikring mod uheld men i deres optik er det langt fra alle sejlere, der besidder disse kundskaber, hvorfor det er relevant at disse andre bruger redningsveste.

Ansvar og ændring af vaner

Alle lystsejlerne er enige om at de har ansvar for at de børn, der befinder sig på deres båd skal bære redningsvest. Hvorvidt venner og voksne i familien skal bære redningsvest fremgår ikke af dette materiale, men noget tyder på, at det er den enkeltes ansvar at beslutte, hvorvidt vedkommende vil bære en vest eller ej. En enkelt lystsejler mener, at han har et ansvar for at han kan findes, hvis han falder overbord og drukner. Bekymring for hvordan de pårørende vil reagere, hvis der skulle ske en drukneulykke, synes dog meget fjernt for størstedelen af lystsejlerne, dette kan hænge sammen med deres sikre overbevisning om, at der ikke vil sker dem noget, samt det forhold at de primært har kendskab til uheld og fortællinger om, hvordan man redder sig ud af farlige situationer. Ingen af informanterne tror at deres familie eller venner er bekymrede for dem, og underbygger denne antagelse med at deres familie og venner ved at de er dygtige sejlere. Ansvar for sikkerheden er et fælles anliggende, idet de nærmeste pårørende befinder sig på båden.

På spørgsmålet om, hvad der skal til for få flere lystsejlere til at bruge redningsvest svarer Søren og Jesper, at det vil være en god ide at inddrage lystsejlernes erfaringer i udviklingen af nye og mere praktisk anvendelige redningsveste. Arne mener, at der skal en holdningsændring til blandt lystsejlerne og han siger:

“ *Jeg synes det er rigtig træls at folk [...] når de har været ude og sejle i et møg vejr så kommer de ind uden vest på, det, hvad fanden har den mand gang i, hvor tror han at han er henne af, så hellig, at der ikke kan ske noget for ham. Jeg mener at det er "dosk", det er mærkeligt ualmindelig naiv holdning at have og tro, at der ikke kan ske noget for en selv og man holder ved, jamen dem der er hoppet i vandet og druknet, de er sgu kommet derned på en eller anden måde, de ikke helt lige havde planlagt. Jeg forstå det simpelthen ikke .* Lystsejler, Arne

Arne er således ikke i tvivl om, hvor ansvaret skal placeres og giver dermed en ordentlig opsang til sejlfolket. Flere af lystsejlerne fremhæver at ansvaret hovedsagelig skal placeres hos dem selv som skippere på båden, men mener dog også, at de ikke selv skal omlægge deres egne vaner, men kan kræve at gæster ombord anvender redningsveste.

4. KONKLUSION – FORSKELLE OG LIGHEDER MELLEM DE TO INFORMANTGRUPPER

Her ses en oversigt over de to informantgruppers brug af redningsvest efter en inddeling i fire kategorier: altid, for det meste, sjældent eller aldrig. Gruppen af fritidsfiskere består af 10 personer og gruppen af lystsejlere består af 7 personer.

	Altid	For det meste	Sjældent	Aldrig
Lystsejlere	1	4	2	–
Fritidsfiskere	2	1	2	4

Det skal bemærkes at der ikke er det samme antal informanter i begge grupper, hvilket vanskeliggør en sammenligning, men tallene indikerer dog visse karakteristika ved de to grupper. For fritidsfiskernes vedkommende viser tabellen, at der er tyngde i yder polerne altid og aldrig, hvor gruppen af dem der aldrig bruger redningsvest er den største. For gruppen af lystsejlere samler vægten som i midterkategorierne; for det meste og sjældent. Den største forskel på de to grupper er i kategorien aldrig, hvor lidt under halvdelen af fritidsfiskerne aldrig bruger redningsvest, mens ingen i gruppen af lystsejlere placere sig i kategorien aldrig. For den samlede gruppe af informanter gælder at det kun er 3 ud af i alt 15 personer der altid bruger redningsvest. 3 ud af 7 lystsejlerne bruger svømmevest mens de resterende anvender den oppustelige redningsvest. 1 fritidsfisker bruger svømmevest, 5 bruger oppustelig redningsvest, mens de resterende 4 personer har den gamle redningsvest liggende i deres båd/jolle. Blandt en del af fritidsfiskerne synes kendskabet til og erfaring med nye typer af redningsveste, at være minimal.

På baggrund af risikoaspektet vælger nogle af informanterne konsekvent at bruge redningsvest, dog udgør denne gruppe kun 1/5 af del af den samlede gruppe af informanter. Stort set alle informanter erkender, at der er en risiko forbundet med deres hobby og for hovedparten af dem gælder, at de har gjort op med sig selv, at denne risiko er værd at løbe i relation til det, de får ud af at dyrke deres hobby. Alle informanter, uanset om de bruger redningsvest eller ej, opstiller forskellige forklaringsmodeller, foranstaltninger og forholdsregler for, hvordan de forebygger ulykker til havs. For fritidsfiskernes vedkommende anvendes forklaringer af praktisk karakter, f.eks. bådens/jollens størrelse, vægt højde på ræling, ekstra søgelænder samt specifikke forholdsregler for, hvordan garn sættes og tages op af vandet, som foranstaltninger der forhindre at der sker en ulykke for dem. Dertil legitimerer fritidsfiskerne deres egen praksis gennem fortællinger om andres ulykker og påvisning af, hvilke forholdsregler de forulykkede havde glemt at tage. En stor del af fritidsfiskerne betragter dog ulykkerne som uheldige hændelser og som noget, der også kunne ske for dem selv, selvom de forsøger at forebygge lignende situationer. Fritidsfiskerne kan betragtes som en risikovillig gruppe og i deres selvforståelse er risiko en del af deres liv, en faktor som de har valgt at leve med og som giver dem mulighed for at foretage sig ting der giver mening og indhold i deres liv.

I gruppen af lystsejlere er der en udtalt forståelse af at de besidder særlige kundskaber, der gør dem i stand til at vurdere situationen og nogle lystsejlere giver udtryk for at de nærmest betragter sig som ufejlbarlige. Dette kommer til udtryk i deres fortællinger om andre lystsejlere og deres ugennemtænkte og måske klodsede adfærd, når de eksempelvis anløber en havn. Flertallet af lystsejlerne ser begrænsninger i deres kundskaber og vælger derfor at bære redningsvest i situationer, som de betragter som risikofyldte.

Fælles for de to grupper er nydelsen ved at være på havet, oplevelser i og med naturen og glæden ved at foretage sig noget som de har erfaring med og som de føler at de behersker. Dog er der forskel på de aktiviteter, de foretager sig på havet og dermed er redskabet, dvs. jollens/bådens/skibets kvaliteter og beskaffenhed radikalt forskellige. For fritidsfiskerne kan jollen/båden betragtes som et transportmiddel de anvender til at fragte sig hen, hvor den centrale aktivitet skal foregå, nemlig fiskeriet. For lystsejlerne udgør båden/skibet et centralt element i aktiviteten, idet det gælder om at optimere og styre bådens bevægelse på vandet. Enkelt sagt gælder det for fritidsfiskerne at undgå omskiftligt og blæsende vejr, da det besværliggør den centrale aktivitet, mens det for lystsejlerne handler om at håndtere og bevæge sig i det omskiftelige vejr og klare de udfordringer, dette fører med sig. En del af lystsejlerne har en forståelse af de vil være i stand til at redde sig ud af et uheld og enkelte af dem har endvidere en forestilling om, at deres sejlermæssige kundskaber i sig selv forebygger ulykker. De forventer, at de i tilfælde af en ulykke, enten vil kunne komme op på båden eller blive reddet af de andre på skibet. Hovedparten af fritidsfiskerne tror ikke at de vil være i stand til at redde sig op på båden eller i land, hvis de kæntrer og har derfor en forståelse af at de skal reddes af andre og enkelte fritidsfiskere mener, at hvis uheldet er ude, så er der ikke noget at gøre ved det. I lystsejlernes selvforståelse vil de i mange tilfælde være i stand til at redde sig ud af situationen, altså at falde over bord. Fritidsfiskerne sejler ofte alene og har ingen forventninger om, at der vil være nogen til at redde dem, hvorimod lystsejlerne ofte sejler med andre og derfor forventer, at de andre vil være i stand til at redde dem. For fritidsfiskerne forgår det sociale samvær på kajen, kysten og i klubhuset før og efter fisketuren, mens det sociale liv for lystsejlerne udfolder sig under sejladserne og kun til dels i havn.

Hos lystsejlerne ses en selvforståelse af at være dygtigere end de andre, mens det for fritidsfiskernes vedkommende ikke handler om at være dygtigere end de andre, men om en kombination af fornægtelse af risikoen og en erkendelse af at "hvis det går galt, så går det galt" og "jeg kan alligevel ikke sikre mig mod uheld" og vil derfor heller ikke tage alle de forholdsregler det i så tilfælde vil kræve. Denne forståelse deles af mindst en lystsejler, der også mener, at hvis ulykken er ude, så må det være sådan det er.

Det er blevet vist at de forhold som fritidsfiskerne forstår og definerer som risikofyldte i høj grad handler om kæntring på åbent vand, hvilket primært imødegås ved ikke at tage ud i dårligt vejr, have en båd/jolle der ligger sikkert i vandet, have en båd med høj ræling og evt. søgelænder, ved enten at have en redningsvest på eller have en liggende i båden/jollen som kan tage på hvis det bliver nødvendigt. Der er en udbredt opmærksomhed på at anvendelsen af vaders indebærer en alvorlig risiko, hvis man falder i vandet, hvad enten det er i havnen eller på havet/fjorden. Endvidere er der stort set ingen af fritidsfiskerne der bruger redningsvest når de befinder sig på bådebroen, i havnen eller færdes ved vandkanten på vigen. En del af fritidsfiskerne ser sandsynligheden for uheld, kæntring, falden over bord og lignende, som langt mindre sandsynligt sammenlignet med risikoen for et ildebefindende eller hjertetilfælde!

5. METODE

I dette afsnit vil den metodiske tilgang blive beskrevet samt muligheder og begrænsninger i den anvendte metode. Datamaterialet er baseret på feltarbejde, dvs. deltagerobservationen blandt fritidsfisker og lystsejlere samt kvalitative interview med disse.

Interview og udvælgelse af interviewpersoner.

Der er fortaget 7 interview med i alt 8 fritidsfisker samt 6 interview med 7 lystsejlere. 2 af de 13 interview er således fortaget med 2 informanter på én gang, og i disse interview udvekslede informanterne deres holdninger. Alle interview er fortaget på de steder, hvor informanterne har deres både og/eller joller, hvilket dækker over 11 lokaliteter i hele landet. Interviewenes længde varierer fra 25 til 55 minutter. Alle interview er fortaget på baggrund af semi- strukturerede interviewguide, hvilket betød at der var rum for at dialogen kunne handle om de særlige interesser, som den enkelte informant kunne have. Udvalgelse af fritidsfiskere er fortaget ved at kontakte "Amatør- og Fritidsfiskerforeningens" medlemsskare. På et af foreningens møder orienterede undertegnede om projektet, hvorefter interesserede kunne melde sig som informanter. Kriterium for den videre udvælgelse var, at informanter skulle være spredt på de fem regioner i landet. Det viste sig, at det var meget nemt at lave aftaler med de respektive informanter. I fire ud af de otte møder med fritidsfiskerne var undertegnede endvidere med på sejltur med fiskerne. Fisketurene gav indblik i den praktiske udførelse af fiskeriet og mulighed for en uformel dialog samt at observere informanterne i aktion på deres både/joller. I forbindelse med de aftalte møder om interview var der ofte flere fritidsfiskere tilstede, med hvem det også var muligt at have en uformel snak og dertil blev det muligt at observere det sociale samvær mellem fritidsfiskerne, når de efter fisketurene opholdte sig på land. Dog var der enkelte at de tilkomne fritidsfiskere der undrede sig over undertegnede tilstedeværelse og som i begyndelsen var tilbageholdende med at indgå i en dialog, hvilket måske kunne skyldes usikkerhed om, hvorvidt der var tale om en form for kontrol angående sikkerhed i forbindelse med deres fritidsaktivitet. Det forhold af hovedparten af de deltagende fritidsfiskere havde mødt undertegnede før interviewene betød, at de havde forberedt sig og virkede trygge ved situationen og endvidere var der flere af de øvrige fritidsfiskere ved bugten eller i havnen som havde fået kendskab til projektet og derfor dukkede op for at se, hvad der skulle foregå. At udvælgelsen af informanter er foretaget blandt medlemmer i Amatør- og Fritidsfiskerforeningen kan betyde, at der er sket en skævvridning i forhold til en repræsentativ udvælgelse af fritidsfiskere, da medlemskab af foreningen forudsætter ønsket om at være del af et fællesskab med dertil hørende muligheder og social kontrol.

Udvælgelse af lystsejlere til interview forløb på en anden måde. Da lystsejlerne som hovedregel opholder sig på havne, som det er nemt at lokalisere, blev det besluttet at møde op på de udvalgte havne og spørge de tilstedeværende, om de ville medvirke i et interview. Det viste sig dog ikke at være så nemt som antaget, da lystsejlerne enten ikke havde tid til et interview eller måske følte at det var vanskeligt på stående fod at tage stilling til, hvorvidt de ønskede at deltage og derfor valgte at sige nej tak. Det lykkedes kun at få et enkelt interview uden en forhåndsftale. Derefter valgte undertegnede at tage kontakt til sejlklubber i de udvalgte havne og på den måde lave forhåndsftaler om interview og responsen på henvendelserne var herefter udelukkende positive. En interviewaftale kom i stand på baggrund af et personligt kendskab til en lystsejler som efterfølgende introducerede undertegnede til en anden af havnens lystsejlere med hvem det blev foretaget et interview. Derudover blev der fortaget to uformelle samtaler samt observationer blandt lystsejlere i to andre havne. Kriterium for

udvælgelse af informanter blev således en kombination af, hvem det var muligt at få kontakt med samt kontaktpersonernes egne vurderinger af, hvem de mente havde lyst samt egnede sig til opgaven som interviewperson. Denne udvælgelses medførte at gruppen af informanter blev bredt sammensat med hensyn til alder og hvorvidt de var engagerede i den lokale sejlkлуб eller ej.

På grund af projektets korte varighed og undertegnede's forhåndskendskab til livet som lystsejler, blev det besluttet ikke at udføre deltagerobservation på lystsejlerens både under sejlads. Det var dog en fordel af hovedparten af interviewene forgik i informanternes både, hvor det blev muligt at se samt spørge ind til praktisk forhold vedrørende båden og brugen af den. På nær en enkelt havde ingen af de interviewede lystsejlere mødt undertegnede før interviewet fandt sted, hvilket dog ikke synes at påvirke den åbenhed, hvormed informanterne fortalte om deres erfaringer og praksis med hensyn til brug af redningsvest.

Generelt om gruppen af informanter kan det siges at alle var mænd. For fritidsfiskernes vedkommende udgør kvinder en forsvindende lille andel og for lystsejlerens vedkommende var kvinderne ikke umiddelbart synlige, trods det forhold at en del kvinder er aktive lystsejlere – måske deltager de ikke så aktivt i "havnelivet". For alle informanterne gælder at de gerne ville dele deres viden og interesse for deres hobby med undertegnede og at emnerne sikkerhed, risiko og brug af redningsvest eller ej, var et emne der lå dem på sinde. Det betød at det var meget at tale om både under og efter interviewsessionen og de fleste informanter havde reflekteret over samt formuleret begrundelser for deres valg af praksis. Fordelen ved de individuelle interview sammenlignet med f.eks. fokusgruppe interview, er at den enkelte informant får rum til at fortælle om sine erfaringer samt reflektere over disse, hvorimod der i et fokusgruppeinterview sker en udveksling af holdninger på tværs af gruppen. Alle interviewene blev udført på informanternes både/joller eller på havnen, hvilket betød at informanterne befandt sig i en velkendt kontekst – et sted hvor de følte sig på hjemmebane.

Der er skrevet referat af de 15 interview der er foretaget og informanterne er blevet anonymiseret. Af rapporten fremgår det ikke på hvilke geografiske lokaliteter de enkelte informanter hører til. Alle informanter har givet mundtligt samtykke om deltagelse i undersøgelsen, og de er blevet oplyst om projektet samt at de har mulighed for at trække sig fra undersøgelsen, hvis de efterfølgende ønskede det.

Deltagerobservation

Der er foretaget deltagerobservation i på tre havne, på fisketure med informanter, i et klubhus for fritidsfiskere samt ved kyster, hvor fritidsfiskerne har deres både liggende. Deltagerobservationerne er foretaget i oktober måned og vejret har i de fleste tilfælde været solrigt, hvilket har betydet, at der var aktiviteter på de respektive steder.

Endvidere kan interviewsituation betragtes som deltagerobservation i den forstand at interviewet var en antropologisk betydning såkaldt social begivenhed, der udspiller sig mellem interviewer og informant i en bestemt lokalitet. Endvidere var jeg som interviewer den – "observerende deltager" (Rubow 2003: 227-245). For rapporten og dens indholdsmæssige fokus har det afgørende betydning at interviewe med informanterne foregik der, hvor de udfører deres aktivitet dvs. på havnene, i jollen eller på båden, hvorved det således har været muligt at se dem i aktion.

6. BILAG

Fakta skema, lystsejlere

Hvem	Klaus (49 år)	Hans (66 år)	Viggo (71 år)	Søren (57 år)	Arne (52 år)	Kim (32 år)	Jesper (66 år)
Beskæftigelse:	Ingeniør og arbejder i en kommune i natursekretariat	Læge, Kirurg	Pensioneret driftscontroller, arbejdet med økonomistyring. Tidligere Regionschef tyveri- og alarm sikring.	Arbejdsløs.	Pensionist Uddannet farvehandler, været selvstændig i mange år	Efterløn, Pensionist tidligere Skolelære	Kleinsmed Arbejdsløs. Maskinarbejder, arbejdsløs har arbejdet som beskæftigelses iværksætter for unge i kommunen
Sejler hvor ofte?	Sejler en til to gange om i høj sæson	Sejler en gang om ugen + i ferier	Sejler mindst en gang om ugen	Sejler flere gange om ugen + to, tre uger ferie med familien	Sejler mindst en gang om ugen + familie og venner turer	Sejler mindst 18 weekender på en sæson	P.g.a. dårlig ben er det ikke blevet til så meget denne sommer
Sejlet hvor længe?	Sejlet siden han var 10 år. Startet med optimistjolle	Sejlet siden 85 sammen med en anden i hans båd	Sejlet siden 62, dvs. da han var 12 år	Siden han var barn/ung.	Sejlet siden 80, dvs. da han var i begyndelsen af 20'erne	Sejlet i 19 år, dvs. da han var 13 år	Sejlet siden 72, dvs. da han var 29 år
Haft sejlbåd hvor længe?	-	Fik båd for et par år siden	Fik første båd i 66, en piratjolle	Fik båd for 23 år siden	Har haft båd siden 80, ca. i 30 år	Haft båd i 10 år	Haft båd siden 77, i alt 33 år
Sejler alene eller sammen med nogen?	Sejler med familie/ venner, har tidligere sejlet alene, Underviser i unge optimistsejlere	Sejler med familie/ venner, og af og til alene	Sejler med familien, sejler sommetider alene ca. 5-6 gange på en sæson. Underviser i kajakroning	Sejler ofte alene, lidt med familien	Sejler med familie. Deltager ofte kapsejls. Er formand for Sejlklubben	Sejler med kammerater, sejler kapsejls. Sejler aldrig alene	Sejler for det meste alene
Brug af redningsvest	Bruger for det meste redningsvest	Bruger for det meste redningsvest	Bruger sjældent redningsvest	Bruger for det meste redningsvest	Bruger altid redningsvest	Bruger sjældent redningsvest	Bruger for det meste redningsvest. 1
Hvilken type vest bruges?	Oppustelig redningsvest	Oppustelig redningsvest	Oppustelig redningsvest/ Svømmevest	svømmevest	svømmevest	svømmevest	Oppustelig redningsvest
Kapsejls?	Ja,	Ja, af og til	Nej, ikke mere	Nej, aldrig	Ja, ca. en gang om ugen	Ja, meget	Nej, aldrig

¹ For det meste betyder når vejret kræver det, hvilket ikke er nærmere defineret.

Fakta skema, fritidsfiskere

Hvem:	Henrik (71 år)	Åge (64 år)	Gert & Ib (73 & 69 år)	Egil (69 år)	Gustav (72 år)	Bo (61 år)	Bent (59 & 57 år)
Beskæftigelse:	Først efterløn siden pensio-nist. Uddannet tømrer arbejdet i TIB i 25 år	Efterløn tidligere professionel fisker	Pensionist, tidligere landmand, entreprenør og selvstændig anlægsgartner	Pensioneret arkitekt. Været ansat i arkitektfirma og senere inspektør i Kolding Kommune	Pensionist Uddannet farvehandler, været selvstændig i mange år	Efterløn, Pensionist tidligere Skolelære	Kleinsmed Arbejdsløs. Maskinarbejder, arbejdsløs har arbejdet som beskæftigelses iværksætter for unge i kommunen
Fisker hvor ofte?	Fisker mindst 10 gange om måneden	Fisker hver dag, det sidder i mit blod Fisker det meste af året	Fisker begge mindst 10 gange om måneden	Fisker ca. 10 gange om måneden	Fisker ca. 10 gange om måneden. Fisker kun om sommeren – båd tage op om vinteren	Fisker ca. 10 gange om måneden. Båd tages op om vinteren	-
Fisket hvor længe?	Har fisket i ca. 30 år	Siden barn-dommen	Gert: Har været fritidsfisker i ca. 8 år. Ib: har fisket med mere eller mindre i forskellige perioder	Har fisket i ca. 40 år, mere eller mindre. Intensiveret fiskeri efter han blev pensionist	Siden barndommen. Intensiveret fiskeri efter han blev pensionist	Fisket i barndommen og optog fiskeriet igen omkring 35 års alderen	-
Fisker alene eller sammen med nogen?	Fisker alene og med makker	Fisker alene og med makker	gert: fisker aldrig alene Ib: fisker for det meste alene	Fisker altid alene. Har nogle gange børne-børn med	Fisker altid alene. Har nogle gange børnebørn med	Fisker 20 % alene og 80 % af tiden sammen med andre	Fisker altid sammen
Bruger redningsvest?	Bruger altid rednings-vest	Bruger aldrig redningsvest	Bruger næsten altid redningsvest	Bruger sjældent redningsvest	Bruger altid rednings-vest	Bruger sjældent redningsvest	Bruger aldrig redningsvest – gælder begge to
Hvilken type vest bruges?	Oppuste-lig rednings-vest	Ingen	Oppustelig rednings-vest	Traditionel rednings-vest	Oppustelig vest	Oppustelig vest	Ingen
Bådtyper?	Jolle der vejer ca. 250 kg. Lav ræling	Stor fiskerbåd med høj ræling og getænder	Stor fiskerbåd med høj ræling og lille jolle	Jolle der vejer et par hundred kilo, lav ræling	Jolle der vejer et par hundred kilo, lav ræling	Jolle der vejer?	Gammel træbåd, tung og lang, lav ræling
Omstændigheder?	Båd ligger på svaj i bugt. Bruger en lille jolle til at stage sig ud til sin egen lidt større jolle. Bruger vaders	Har båd ligger i havn	Gert: Båd ligger ved egen bådebro, hele året rundt. Ib: Har båd på svaj tæt ved egen bolig. Bruger vaders	I sommer-halvåret ligger båden på svaj, om vinteren er den enten på land eller ligger i nærmeste havn	Båd ligger på svaj i bugt. Om vinteren er båden på land. Bruger vaders.	Båd ligger i havn?	Båd ligger i havn

7. LITTERATURLISTE

Halkier, Bente. 2010. Fokusgrupper. I: Kvalitative metoder. En grundbog. Red: Brinkmann, Eigil & Tanggaard, Lene. Hans Reitzels Forlag.

Hastrup, Kirsten. 2003. Introduktion. Den antropologiske videnskab. I: Ind i Verden. En grundbog i antropologisk metode. København: Hans Reitzels Forlag.

Rubow, Cecilie. 2003. Samtalen s. 227 – s.246. I: Ind i verden. En grundbog i antropologisk metode. Red. Kirsten Hastrup. Reitzels Forlag.

Tjørnhøj-Thomsen, Tine & Rubow, Cecilie & Hastrup, Kirsten. 2011. Kulturanalyse. Kort fortalt. København: Samfundslit teratur.

“

De laver mægtig modstand i vandet. Hvis jeg skulle forestille mig at jeg derude alene på Kattegat skulle komme hen til min båd, der faktisk lå 50 meter fra mig, så ville min svømmevest være mig en stor, stor hjælper. Jeg er gammel jollesejler. Jeg vil aldrig nogen sinde anvende en moderne oppustelig redningsvest. Efter min mening er de dødens farlige. Du kan ikke være selvhjulpen, du er afhængig af andres hjælp. Redningsvest, det er når de opgiver ævred.

